

Messias op God zelf terug, die dan *τὰ πάντα ἐν πᾶσι*, d.i. „alles in allen” zal zijn.

Maar; en zie hier nu de heerlijke Vrijheidsgedachte! in die volstreckte Souvereiniteit van den onzondigen Messias ligt tegelijk de rechtstreeksche ontkenning en betwisting van alle absolute Souvereiniteit op aarde in een zondigen mensch; en dat wel door de deeling van het leven in eigen kringen, elk met eigen Souvereiniteit voor zich.

Ons menschelijk leven, met zijn stoffelijken voorgrond, die zichtbaar, en zijn geestelijken achtergrond, die onzichtbaar is, blijkt noch eenvoudig noch eenvormig te zijn, maar vormt een oneindig samengesteld organisme. Zóó saâmgesteld dat het enkele niet dan groepsgewijs bestaat en eerst in die groepen zich het geheel kan openbaren. Noem nu de deelen van dit ééne groote werktuig raderen, die door eigen veeren om een eigen spil gedreven worden, of sferen, elk vervuld met een eigen spannenden levensgeest — naam of beeld is onverschillig — mits Ge maar erkent dat er, zoo talloos als de starrenbeelden aan het firmament, allerlei kringen in het leven bestaan, wier omtrek, van uit een eigen beginsel als middenpunt, getrokken is met vasten straal; het apostolische *ἐκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ τόγματι*! Gelijk men spreekt van een „zedelijke wereld,” een „wetenschappelijke wereld,” een „handelswereld,” een „kunstwereld,” zoo spreekt men juister nog van „een kring” des zedelijken, „een kring” des huiselijken, „een kring” des maatschappelijken levens, elk met een eigen gebied, en omdat ze een eigen gebied vormen, met binnen den omtrek van dat gebied een eigen Souverein.

Zoo is er een gebied der natuur, waarin de Souverein op stof door kracht werkt naar vaste wet. Maar zoo ook een gebied des persoonlijken, des huiselijken, des wetenschappelijken, des maatschappelijken en des kerkelijken levens, die aan een eigen levenswet gehoorzamen en alle staan onder eigen overhoogheid. Een gebied